ΕΛΠ 22

ΠΡΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

2013 – 2014

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Με βάση το χωρίο Πλάτωνος *Πολιτεία* 580d-592b να απαντηθούν τα ερωτήματα: α)οι διαφορετικές μορφές επιθυμιών και ηδονών κατά τον Πλάτωνα και β)το ιδανικό πρότυπο βίου κατά τον Πλάτωνα και πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η Πολιτεία είναι ένα από τα πιο γνωστά έργα του Πλάτωνα. Θέμα είναι η δικαιοσύνη και εξετάζεται ο τρόπος λειτουργίας της στα πλαίσια μιας ιδανικής πολιτείας. Με βάση αυτές τις εισαγωγικές παρατηρήσεις διαμορφώνουμε δυο ενότητες για την εξέταση των επιμέρους θεμάτων. Σχετικά με τα βιβλία που χρησιμοποιήθηκαν βλ. τη βιβλιογραφία

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Α. Οι επιθυμίες και οι ηδονές στην πλατωνική ψυχολογία.

Υπάρχουν δυο κόσμοι, ο κόσμος των Ιδεών και ο κόσμος των αισθήσεων. Οι Ιδέες είναι αυθύπαρκτες οντότητες, αναλλοίωτες, αμετάβλητες και αιώνιες και ο άνθρωπος μπορεί να τις συλλάβει μέσω της νόησης. Αντίθετα, τα αισθητά αντικείμενα είναι φθαρτά και ευμετάβλητα είδωλα των Ιδεών, τα οποία ο άνθρωπος μπορεί να κατανοήσει μέσω των αισθήσεων. Άρα οι αισθήσεις είναι γνωσιολογικά ανεπαρκείς και ο άνθρωπος μόνο μέσω της νόησης μπορεί να αναζητήσει την αλήθεια.

Οι αισθήσεις μας εδράζονται στο σώμα, ενώ η νόηση μας στη ψυχή.

Η ψυχή είναι ανώτερη ποιοτικά του σώματος, γιατί μέσω αυτής και μόνο αυτής μπορούμε να έρθουμε σε επαφή με τον κόσμο των Ιδεών.

Τριμερής διάκριση ανθρώπινης ψυχής: α)επιθυμητικό, β)θυμοειδές, γ)λογιστικό.

Καθένα από τα μέρη αυτά έχει την ηδονή του: α)Το επιθυμητικό ευχαριστιέται με την κάλυψη των σωματικών αναγκών (φαγητό, ποτό, σωματικές ηδονές) είναι φιλοχρήματο και φιλοκερδές, β)Το θυμοειδές επιζητεί την επικράτηση και τη νίκη και γι' αυτό το ονομάζει φιλόνικο και φιλότιμο, γ) το λογιστικό αναζητά πάντα την αλήθεια και γι' αυτό ο Πλάτωνας το ονομάζει φιλομαθές και φιλόσοφο

Υπάρχει σύγκρουση μεταξύ των μερών και έτσι προκύπτουν τρεις τύποι ανθρώπων: ο φιλοκερδή (ευχαρίστηση μέσω κέρδους)ς, ο φιλόδοξος (ευχαρίστηση μέσω τιμών και δόξας)και ο φιλόσοφος (ευχαρίστηση μέσω μάθησης)

eeap.gr

Η μόνη αληθινή ηδονή είναι αυτή του φιλοσόφου, ενώ οι άλλες ηδονές είναι απλά είδωλα της αληθινής ηδονής και δεν έχουν αυτή καθαυτή αξία, πάρα μόνο φαίνονται σημαντικές παραβαλλόμενες με άλλες ηδονές ή με τη λύπη που συνεπάγεται η απουσία τους. Οι άνθρωποι που είναι άπειροι της αλήθειας έχουν λανθασμένη αντίληψη περί ηδονής, γιατί δεν γνωρίζουν την πραγματική ηδονή. Η ηδονή της μάθησης αφορά το αιώνιο και αναλλοίωτο ον, είναι η μόνη αληθινή ηδονή και χάρη σε αυτήν γεμίζει ουσιαστικά το κενό της ψυχής.

Η ουσιαστική πλήρωση της ψυχής έρχεται όταν στην ανθρώπινη ψυχή να κυριαρχεί το λογιστικό μέρος, το οποίο γνωρίζει την αλήθεια και έχει ορθή κρίση και έτσι μπορεί να χαλιναγωγεί τα άλλα δυο μέρη.

Μόνο το λογιστικό μέρος της ψυχής επιθυμεί πράγματα, τα οποία μακροπρόθεσμα θα ωφελήσουν ολόκληρη την ανθρώπινη ψυχή.

Β. Το ιδανικό πρότυπο βίου κατά τον Πλάτωνα.

Καθένας από τους τρεις αυτούς διαφορετικούς ανθρώπινους χαρακτήρες ισχυρίζεται πως η δική του ζωή είναι η πιο ευτυχισμένη. Δίκαιο έχει μόνο ο φιλόσοφος (λόγω εμπειρίας, φρόνησης και ορθού λόγου)

Άρα ο ιδανικότερος τύπος βίου είναι αυτός κατά τον οποίο η ψυχή του ανθρώπου κυριαρχείται από το λογιστικό, καθώς αυτό μπορεί να κρίνει ορθότερα, και ο πιο ιδανικός τύπος ανθρώπου είναι ο φιλόσοφος.

Όταν στην ψυχή του ανθρώπου επικρατεί όχι το λογιστικό μέρος, αλλά το επιθυμητικό ή το θυμοειδές, ξυπνούν τα ζωώδη ένστικτα του ανθρώπου και τον κάνουν σκλάβο των παθών και των επιθυμιών του. Η ψυχή του εξαγριώνεται και κανένα από τα μέρη της δεν πράττει αυτό που πρέπει από τη φύση του να πράξει (έλλειψη δικαιοσύνης).

Η έλλειψη δικαιοσύνης δεν αφήνει τα τρία μέρη της ψυχής να αποκτήσουν τις αρετές που τους αρμόζουν, δηλαδή τη σωφροσύνη για το επιθυμητικό, την ανδρεία για το θυμοειδές και τη σοφία για το λογιστικό.

Η ύπαρξη δικαιοσύνης στις ψυχές των ανθρώπων, που προϋποθέτει την κυριαρχία του λογιστικού επί των άλλων μερών της ψυχής, αποκαθιστά τη φύση της ψυχής και την ανυψώνει σε ένα ανώτερο επίπεδο (

Άρα ο ιδανικός τύπος βίου για τον Πλάτωνα είναι ο δίκαιος βίος και αυτό γιατί χάρη στη δικαιοσύνη κάθε μέρος της ψυχής εκτελεί το έργο της και αφήνει και τα αλλά μέρη να εκτελούν απρόσκοπτα το δικό τους έργο, πάντα, βέβαια υπό τον έλεγχο και την καθοδήγηση του λογιστικού.

oeap.gr

Σχέση πολιτείας – ψυχής: η ιδανική πολιτεία αποτελείται από τρεις τάξεις, τους παραγωγούς, τους φύλακες και τους κυβερνήτες. Οι πολίτες τοποθετούνται σε κάθε μια από αυτές τις τρεις τάξεις ανάλογα με το πιο από τα τρία μέρη της ψυχής κυριαρχεί στην ψυχολογία τους. Οι παραγωγοί κυριαρχούνται από το επιθυμητικό, οι φύλακες από το θυμοειδές και οι κυβερνήτες από το λογιστικό. Έτσι, στην ιδανική πολιτεία ο κάθε πολίτης κάνει αυτό το οποίο ικανοποιεί καλύτερα τις προσωπικές του επιθυμίες και ζει ευτυχισμένος. Η σωστή λειτουργία της πολιτείας, όπως και η σωστή λειτουργία της ψυχής, στηρίζεται στην δικαιοσύνη. Οι παραγωγοί και οι φύλακες ελέγχονται και καθοδηγούνται από τους κυβερνήτες. Έτσι υπάρχει αρμονία στην κοινωνία και ο καθένας κάνει αυτό που από τη φύση του πρέπει να κάνει φτάνοντας στην αρετή.

Συμπεράσματα

1. Υπάρχουν τρία μέρη στην ανθρώπινη ψυχή, το επιθυμητικό, το θυμοειδές και το λογιστικό.
2. Καθένα από τα μέρη αυτό έχει τις δικές του επιθυμίες και τις δικές του ηδονές.
3. Αληθινές και ουσιαστικές είναι μόνο οι ηδονές τις οποίες επιθυμεί η ψυχή, όταν κυριαρχείται από το λογιστικό.
4. Ιδανικός τρόπος ζωής είναι αυτός του φιλοσόφου, στην ψυχή του οποίου κυριαρχεί το λογιστικό και επικρατεί αρμονία και δικαιοσύνη
5. Το ίδιο ισχύει και στην ιδανική πολιτεία.
6. Για να είναι δίκαιη μια πολιτεία πρέπει οι ψυχές των πολιτών της να έχουν βρει εσωτερική αρμονία και να κυριαρχούνται από το λογιστικό. Αλλά, για να γίνει αυτό πρέπει και η πολιτεία να είναι δίκαιη και να κυβερνάται από σοφούς κυβερνήτες – φιλοσόφους.

eeap.gr

Εισαγωγή

Η Πολιτεία είναι ίσως ένα από τα πιο γνωστά έργα του Πλάτωνα. Στο έργο αυτό ο φιλόσοφος, δια στόματος Σωκράτης, αναλύει τις απόψεις του για τη δικαιοσύνη δημιουργώντας μια φανταστική ιδανική πολιτεία. Η παρούσα εργασία ασχολείται με τις απόψεις του Πλάτωνα περί της ψυχής, των επιθυμιών και των ηδονών. Συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος θα αναλυθεί η τριμερής διάκριση της ανθρώπινης ψυχής από τον Πλάτωνα και θα παρουσιαστούν οι ηδονές που αντιστοιχούν σε κάθε μέρος της ψυχής. Στο δεύτερο μέρος θα εξεταστεί ποιο κατά τον Πλάτωνα είναι το ιδανικό πρότυπο ζωής και πως συνδέεται στο έργο του η λειτουργία της ψυχής με τη λειτουργία της πολιτείας.

Α. Οι επιθυμίες και οι ηδονές στην πλατωνική ψυχολογία.

Σύμφωνα με την πλατωνική οντολογία υπάρχουν δυο κόσμοι, ο κόσμος των Ιδεών και ο κόσμος των αισθήσεων. Οι Ιδέες είναι αυθύπαρκτες οντότητες, αναλλοίωτες, αμετάβλητες και αιώνιες και ο άνθρωπος μπορεί να τις συλλάβει μέσω της νόησης. Αντίθετα, τα αισθητά αντικείμενα είναι φθαρτά και ευμετάβλητα είδωλα των Ιδεών, τα οποία ο άνθρωπος μπορεί να κατανοήσει μέσω των αισθήσεων. Κατά συνέπεια, οι αισθήσεις είναι γνωσιολογικά ανεπαρκείς και ο άνθρωπος μόνο μέσω της νόησης μπορεί να αναζητήσει την αλήθεια.

Παράλληλα, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, οι αισθήσεις μας εδράζονται στο σώμα, ενώ η νόηση μας στη ψυχή. Αφού, λοιπόν, μέσω της νόησης μπορούμε να αναζητήσουμε τις Ιδέες, οι οποίες ποιοτικά είναι ανώτερες από τα αισθητά, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ψυχή είναι ανώτερη ποιοτικά του σώματος, γιατί μέσω αυτής και μόνο αυτής μπορούμε να έρθουμε σε επαφή με τον κόσμο των Ιδεών. Συνεπώς, η γνώση της ανθρώπινης ψυχής και του τρόπου λειτουργίας της είναι πολύ σημαντική για τον Πλάτωνα, καθώς έτσι είναι σε θέση να κατανοήσει καλύτερα τη φύση του ίδιου του ανθρώπου. Ειδικότερα, εξετάζει την ανθρώπινη ψυχή από ηθική σκοπιά και προσπαθεί να ανακαλύψει τις διαφορετικές μορφές κινήτρων που ωθούν τους ανθρώπους να συμπεριφέρονται κατά τον έναν ή τον άλλο τρόπο.

Πιο αναλυτικά, ο Πλάτων χωρίζει την ψυχή σε τρία μέρη, το επιθυμητικό, το θυμοειδές και το λογιστικό. Σε κάθε μέρος της ψυχής αντιστοιχούν τρία είδη ηδονών και τρία είδη επιθυμιών και αρχών (Πολ 580d). Το επιθυμητικό ευχαριστιέται με την κάλυψη των σωματικών αναγκών (φαγητό, ποτό, σωματικές ηδονές) είναι φιλοχρήματο και φιλοκερδές (Πολ 580e – 581a). Το θυμοειδές επιζητεί την

eeap.gr

επικράτηση και τη νίκη και γι' αυτό το ονομάζει φιλόνικο και φιλότιμο (Πολ 581b). Τέλος, το λογιστικό αναζητά πάντα την αλήθεια και γι' αυτό ο Πλάτωνας το ονομάζει φιλομαθές και φιλόσοφο (Πολ 581b).

Επιπλέον, τα τρία αυτά μέρη της ψυχής βρίσκονται συνεχώς σε μια σύγκρουση μεταξύ τους για το πιο θα κυριαρχήσει πάνω στα άλλα. Έτσι, σε άλλους ανθρώπους επικρατεί το επιθυμητικό, σε άλλους το θυμοειδές και σε άλλους το λογιστικό. Άρα, κατά τον Πλάτωνα, είναι δυνατόν να πούμε ότι υπάρχουν τρία είδη ανθρωπίνων χαρακτήρων, ο φιλοκερδής, ο φιλόδοξος και ο φιλόσοφος, ο καθένας από τους οποίους έλκεται από διαφορετικές ηδονές (Πολιτική 581c). Ο πρώτος ευχαριστιέται με το κέρδος, ο δεύτερος με ό, τι μπορεί να του χαρίσει δόξα και τιμή και ο τρίτος με την αναζήτηση της αλήθειας και τη μάθηση (Πολιτική 581d - 581e).

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, η μόνη αληθινή ηδονή είναι αυτή του φιλοσόφου, ενώ οι άλλες ηδονές είναι απλά είδωλα της αληθινής ηδονής και δεν έχουν αυτή καθαυτή αξία, πάρα μόνο φαίνονται σημαντικές παραβαλλόμενες με άλλες ηδονές ή με τη λύπη που συνεπάγεται η απουσία τους (Πολ. 583b – 584a). Η καθαρά ηδονή δεν είναι απαλλαγή από λύπη, αλλά είναι μια πραγματική ηδονή. Αντίθετα, οι ηδονές που φτάνουν στην ψυχή μέσω των αισθήσεων δεν είναι παρά απαλλαγές από κάποια λύπη και όχι πραγματικές και αληθινές ηδονές (Πολ. 584c). Οι άνθρωποι που είναι άπειροι της αλήθειας έχουν λανθασμένη αντίληψη περί ηδονής, γιατί δεν γνωρίζουν την πραγματική ηδονή. Νομίζουν ότι, όταν από μια κατάσταση λύπης μεταβούν σε μια κατάσταση ηδονής, έχουν φτάσει και στην απόλυτη ηδονή. Και αυτό γιατί δεν ξέρουν ότι υπάρχει και ανώτερο επίπεδο ηδονής (Πολ. 584d – 585a). Επιπλέον, με δεδομένο ότι η ηδονή της μάθησης αφορά το αιώνιο και αναλλοίωτο ον, είναι η μόνη αληθινή ηδονή και χάρη σε αυτήν γεμίζει ουσιαστικά το κενό της ψυχής (Πολ. 585b – 585d). Αναφερόμενος στο συγκεκριμένο απόσπασμα από την Πολιτεία ο N. Pappas αναφέρει: «Χάρη στο μεγαλύτερο βαθμό πραγματικότητας, τα αντικείμενα της φιλοσοφικής γνώσης δεν θα εξαφανιστούν όπως εξαφανίζονται οι τροφές που τρώμε, αλλά θα διατηρούν τον φιλόσοφο σε μια σταθερή κατάσταση πλήρωσης.»[1].

Με βάση, λοιπόν, όλα τα παραπάνω η πραγματική ηδονή είναι αυτή που επιτυγχάνεται όταν γεμίζει ένα ψυχικό κενό με πράγματα ουσιαστικά και τα οποία ανταποκρίνονται πραγματικά στις αληθινές επιθυμίες του τμήματος της ψυχής που θέλει να ικανοποιηθεί. Για να γίνει, όμως, αυτό πρέπει στην ανθρώπινη ψυχή να

[1] Pappas, N., *Πολιτεία του Πλάτωνα. Ένας οδηγός ανάγνωσης*, μτφ. Δ. Παπαγιαννάκος, επιστ. επιμ. Ι. Πατσιώτη, Αθήνα: Εκδόσεις Οκτώ, 2006, σ. 191.

eeap.gr

κυριαρχεί το λογιστικό μέρος, το οποίο γνωρίζει την αλήθεια και έχει ορθή κρίση και έτσι μπορεί να χαλιναγωγεί τα άλλα δυο μέρη. Όπως αναφέρει ο Πλάτωνας, οι επιθυμίες του επιθυμητικού και του θυμοειδούς, όταν καθοδηγούνται από το λογιστικό και επιδιώκουν συνετές και φρόνιμες ηδονές, σύμφωνες με τη φύση τους, τότε δεν επικρατεί σύγκρουση μεταξύ των μερών της ψυχής και ο άνθρωπος γεύεται τις πιο καθαρές και αληθινές ηδονές (Πολ. 586d – 587a).

Εξάλλου για τον Πλάτωνα μόνο το λογιστικό μέρος της ψυχής επιθυμεί πράγματα, τα οποία μακροπρόθεσμα θα ωφελήσουν ολόκληρη την ανθρώπινη ψυχή. Αντίθετα, το επιθυμητικό και το θυμοειδές αδιαφορούν για το γενικό καλό της ανθρώπινης ψυχής, αλλά και για το δικό τους καλό μακροπρόθεσμα και αρέσκονται μόνο στις προσωρινές και εφήμερες απολαύσεις. Πράγματι, η επιθυμία για σωματικές ηδονές μπορεί εύκολα να καλυφτεί άμεσα. Μακροπρόθεσμα, όμως μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα ψυχολογικά, όπως το αίσθημα του ανικανοποίητου και του κορεσμού. Αντίστοιχα, το συνεχές κυνήγι της δόξας και η ματαιοδοξία πρόσκαιρα μπορεί να προσφέρουν σε έναν άνθρωπο ευχαρίστηση, αλλά μακροπρόθεσμα ο άνθρωπος αυτός θα συνειδητοποιήσει την ματαιότητα των πράξεων του και θα αισθανθεί ακόμα μεγαλύτερη λύπη.

eeap.gr

Β. Το ιδανικό πρότυπο βίου κατά τον Πλάτωνα.

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες ανθρώπων, ανάλογα με τις επιθυμίες και τις ηδονές τους. Καθένας από τους τρεις αυτούς διαφορετικούς ανθρώπινους χαρακτήρες ισχυρίζεται πως η δική του ζωή είναι η πιο ευτυχισμένη (Πολιτική 581d – 581e). Προκύπτει, λοιπόν, το ερώτημα ποιος από τους τρεις έχει δίκιο. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, μπορούμε να κρίνουμε την αλήθεια ενός πράγματος μέσω της εμπειρίας, της φρόνησης και του ορθού λόγου (Πολ. 582a). Από τις τρεις κατηγορίες ανθρώπων αυτός που έχει μεγαλύτερη εμπειρία όλων των ηδονών είναι ο φιλόσοφος, διότι είναι υποχρεωμένος από μικρός να δοκιμάζει, πέραν της ηδονής της μαθήσεως, και τις άλλες ηδονές (Πολ. 582b). Αντίθετα, ο φιλοκερδής αφενός δεν αισθάνεται καθόλου υποχρεωμένος να δοκιμάσει την εμπειρία της αναζήτησης της αλήθειας και αφετέρου, ακόμα και αν ήθελε να δοκιμάσει αυτήν την ηδονή, δεν θα μπορούσε λόγω ικανοτήτων (Πολ. 582b). Ομοίως, ο φιλόσοφος έχει εμπειρία της ηδονής των τιμών και της δόξας, γιατί ως σοφός χαίρει εκτίμησης, ενώ ο φιλότιμος δεν έχει εμπειρία της ηδονής της μάθησης (Πολ. 582c).

Πέρα, όμως, από μεγαλύτερη εμπειρία ο φιλόσοφος διαθέτει και φρόνηση, αφού, σε αντίθεση με τους άλλους δυο, είναι κάτοχος του ορθού λόγου και έτσι μπορεί να κρίνει ορθά για την αλήθεια (Πολ. 582d- 582e). Αφού, λοιπόν, ο φιλόσοφος υπερτερεί από τους άλλους δυο και στα τρία κριτήρια περί της αλήθειας, τότε η γνώμη αυτού είναι και η ορθότερη. Άρα, από τις τρεις ηδονές γλυκύτερη είναι η ηδονή της μάθησης και πιο ευτυχισμένος βίος είναι αυτός του φιλοσόφου (Πολ. 583a). Όπως επισημαίνει ο J. Annas, «Θεωρείται δε ότι όσοι διαθέτουν εμπειρία και σοφία έχουν και την αυθεντία να αποφανθούν ότι ο τάδε βίος είναι ηδονικότερος από τον δεινά, διότι είναι σε θέση να σταθμίσουν έλλογα τα πλεονεκτήματα και τις δυνατότητες του καθενός»[2].

Συνεπώς, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, ο ιδανικότερος τύπος βίου είναι αυτός κατά τον οποίο η ψυχή του ανθρώπου κυριαρχείται από το λογιστικό, καθώς αυτό μπορεί να κρίνει ορθότερα, και ο πιο ιδανικός τύπος ανθρώπου είναι ο φιλόσοφος. Όταν στην ψυχή του ανθρώπου επικρατεί όχι το λογιστικό μέρος, αλλά το επιθυμητικό ή το θυμοειδές, ξυπνούν τα ζωώδη ένστικτα του ανθρώπου και τον κάνουν σκλάβο των παθών και των επιθυμιών του (Πολ. 588c -590c) . Έτσι η ψυχή του εξαγριώνεται και κανένα από τα μέρη της δεν πράττει αυτό που πρέπει από τη φύση του να πράξει. Αν δε λάβουμε υπ' όψη μας ότι, κατά τον Πλάτωνα, η δικαιοσύνη δεν είναι πάρα το να πράττει κανείς αυτό που είναι στη φύση του να πράττει, τότε συμπεραίνουμε ότι ο Πλάτων εννοεί πως όταν στην ψυχή μας δεν κυριαρχεί το λογιστικό, τότε δεν υπάρχει δικαιοσύνη εντός μας. Η έλλειψη δικαιοσύνης δεν αφήνει τα τρία μέρη της ψυχής να αποκτήσουν τις αρετές που τους αρμόζουν, δηλαδή τη σωφροσύνη για το επιθυμητικό, την ανδρεία για το θυμοειδές και τη σοφία για το λογιστικό. Αντίθετα η ύπαρξη δικαιοσύνης στις ψυχές των ανθρώπων, που προϋποθέτει την κυριαρχία του λογιστικού επί των άλλων μερών της ψυχής, αποκαθιστά τη φύση της ψυχής και την ανυψώνει σε ένα ανώτερο επίπεδο (Πολ. 591b). Όπως επισημαίνουν οι Β. Κάλφας και Γ. Ζωγραφίδης, με την εναρμόνιση των μερών της ψυχής χάρη στην ηγεμονία του λογιστικού «[…].ο άνθρωπος είναι σε θέση να ελέγχει τις επιθυμίες του, με εγκράτεια και σωφροσύνη, να μετασχηματίζει το πάθος του σε ανδρεία και να κατευθύνει τον λογισμό του στη γνώση και τη σοφία.»[3].

eeap.gr

---

[2] Annas, J., *Εισαγωγή στην Πολιτεία του Πλάτωνα*, μτφ. Χ. Γραμμένου, επιμ. Χ. Ζαφειρόπουλος – Π. Μπουρλάκης, Αθήνα: Καλέντης, 2006, σ. 385.

[3] Κάλφας, Β.–Ζωγραφίδης, Γ., *Αρχαίοι έλληνες φιλόσοφοι*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 2006, σ. 125.

Με βάση, λοιπόν, όλα τα παραπάνω ιδανικός τύπος βίου για τον Πλάτωνα είναι ο δίκαιος βίος και αυτό γιατί χάρη στη δικαιοσύνη κάθε μέρος της ψυχής εκτελεί το έργο της και αφήνει και τα αλλά μέρη να εκτελούν απρόσκοπτα το δικό τους έργο, πάντα, βέβαια υπό τον έλεγχο και την καθοδήγηση του λογιστικού.

Είναι ενδιαφέρον, όπως επισημαίνει και ο Π. Δήμας, ότι ο Πλάτωνας είναι ο πρώτος φιλόσοφος που με την πολιτική φιλοσοφία του συνδέει άμεσα την ανθρώπινη ψυχολογία με την διαμόρφωση του κράτους[4]. Μάλιστα, ο Γ. Α. Λέκκας ονομάζει την πολιτεία του Πλάτωνα «πολιτεία ψυχών»[5]. Αναλυτικότερα, όπως η ψυχή, έτσι και η ιδανική πολιτεία αποτελείται από τρεις τάξεις, τους παραγωγούς, τους φύλακες και τους κυβερνήτες. Οι πολίτες τοποθετούνται σε κάθε μια από αυτές τις τρεις τάξεις ανάλογα με το πιο από τα τρία μέρη της ψυχής κυριαρχεί στην ψυχολογία τους. Οι παραγωγοί κυριαρχούνται από το επιθυμητικό, οι φύλακες από το θυμοειδές και οι κυβερνήτες από το λογιστικό. Έτσι, στην ιδανική πολιτεία ο κάθε πολίτης κάνει αυτό το οποίο ικανοποιεί καλύτερα τις προσωπικές του επιθυμίες και ζει ευτυχισμένος. Η σωστή λειτουργία της πολιτείας, όπως και η σωστή λειτουργία της ψυχής, στηρίζεται στην δικαιοσύνη. Οι παραγωγοί και οι φύλακες ελέγχονται και καθοδηγούνται από τους κυβερνήτες. Έτσι υπάρχει αρμονία στην κοινωνία και ο καθένας κάνει αυτό που από τη φύση του πρέπει να κάνει φτάνοντας στην αρετή. Με αλλά λόγια υπάρχει δικαιοσύνη και όλα λειτουργούν με τάξη και ομόνοια. Για να γίνει, όμως αυτό πρέπει πρώτα το άτομο να έχει αποκτήσει εσωτερική αρμονία, έχοντας αφήσει το λογιστικό να κυριαρχήσει στη ψυχή του.

eeap.gr

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, υπάρχουν τρία μέρη στην ανθρώπινη ψυχή, το επιθυμητικό, το θυμοειδές και το λογιστικό. Καθένα από τα μέρη αυτό έχει τις δικές του επιθυμίες και τις δικές του ηδονές. Όμως, αληθινές και ουσιαστικές είναι μόνο οι ηδονές τις οποίες επιθυμεί η ψυχή, όταν κυριαρχείται από το λογιστικό. Επίσης, ο πιο ιδανικός τρόπος ζωής είναι αυτός του φιλοσόφου, στην ψυχή του οποίου κυριαρχεί το λογιστικό και επικρατεί αρμονία και δικαιοσύνη. Έτσι, κάθε μέρος της ψυχής του

---

[4] Δήμας, Π., «Η φιλοσοφία του Πλάτωνα» στο: Βιρβιδάκης, Σ., Γιαννάκης, Η., Δήμας, Π., Ζωγραφίδης, Γ., Θανασάς, Π., Ιεροδιακόνου, Κ., Καλλιγάς, Π., Καλογεράκος, Ι., Κοντός, Π., Μπάλλα, Χ., Πολίτης, Β., Ράγκος Σ., Τσούνα, Β., *Ελληνική Φιλοσοφία και Επιστήμη: από την αρχαιότητα έως τον 20ο αιώνα, Τόμος Α., Η ελληνική Φιλοσοφία από την αρχαιότητα έως τον 20ο αιώνα*, Πάτρα: ΕΑΠ, 2000, σ. 152.

[5] Λέκκας, Γ., «Επιχειρηματολογικές στρατηγικές εις την Πολιτείαν του Πλάτωνος», Πλάτων 53, 2003, σ. 195.

εκτελεί το ιδιαίτερο έργο του, φτάνει στην αρετή και ικανοποιείται. Ακριβώς, το ίδιο ισχύει και στην ιδανική πολιτεία. Με άλλα λόγια, ανάμεσα στην ανθρώπινη ψυχή και την πολιτεία υπάρχει μια αλληλεξάρτηση. Για να είναι δίκαιη μια πολιτεία πρέπει οι ψυχές των πολιτών της να έχουν βρει εσωτερική αρμονία και να κυριαρχούνται από το λογιστικό. Αλλά, για να γίνει αυτό πρέπει και η πολιτεία να είναι δίκαιη και να κυβερνάται από σοφούς κυβερνήτες – φιλοσόφους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Annas, J., *Εισαγωγή στην Πολιτεία του Πλάτωνα*, μτφ. Χ. Γραμμένου, επιμ. Χ. Ζαφειρόπουλος–Π. Μπουρλάκης, Αθήνα: Καλέντης, 2006

Δήμας, Π., «Η φιλοσοφία του Πλάτωνα» στο: Βιρβιδάκης, Σ., Γιαννάκης, Η., Δήμας, Π., Ζωγραφίδης, Γ., Θανασάς, Π., Ιεροδιακόνου, Κ., Καλλιγάς, Π., Καλογεράκος, Ι., Κοντός, Π., Μπάλλα, Χ., Πολίτης, Β., Ράγκος Σ., Τσούνα, Β., *Ελληνική Φιλοσοφία και Επιστήμη: από την αρχαιότητα έως τον 20ο αιώνα, Τόμος Α., Η ελληνική Φιλοσοφία από την αρχαιότητα έως τον 20ο αιώνα*, Πάτρα: ΕΑΠ, 2000

Κάλφας, Β.–Ζωγραφίδης, Γ., *Αρχαίοι έλληνες φιλόσοφοι*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Γριανταφυλλίδη], 2006

Λέκκας, Γ., «Επιχειρηματολογικές στρατηγικές εις την Πολιτείαν του Πλάτωνος», Πλάτων 53, 2003

Pappas, N., *Πολιτεία του Πλάτωνα. Ένας οδηγός ανάγνωσης*, μτφ. Δ. Παπαγιαννάκος, επιστ. επιμ. Ι. Πατσιώτη, Αθήνα: Εκδόσεις Οκτώ, 2006

Πλάτων, *Πολιτεία*, εισαγ. σημείωμα–μτφ.–ερμην. σημειώματα Ν. Μ. Σκουτερόπουλος, Αθήνα: Πόλις, 2002

eeap.gr